

Explosies in snelkookpan

Kunstenaar Jean-Michel Basquiat (1960-1988) veegde het wrakhout van de straten van duister New York bij elkaar. Nu is hij onbetaalbaar.

Riki Simons

DRIELUIK
Jean-Michel
Basquiat, *Ishtar*
(1983)

In 1979 is Jean-Michel Basquiat 19 jaar oud, en een van de vele daklozen in de straten van een grimmig New York. In de nieuwe, piepkleine Gallery Mary Boone helpt hij de lichtinstallateur met de eerste expositie van de jonge Julian Schnabel, een kok in een buurtrestaurant die volgens geruchten enorme doeken beschildert en met kapotgegooid porselein beplakt.

Schnabels expositie is vóór opening al zo'n sensatie dat de kunstenaar zelf binnenwipt in een grote nertsjas en handgemaakte roze-oranje schoenen.

Vijf jaar later is er opnieuw een sensationele expositie bij Mary Boone, in een intussen veel grotere ruimte. In de deuropening staat als een reclamebord Andy Warhol, in de straat staan limousines, en de galerie is vol prominent in-

ternationaal kunstvolk, dat komt voor de nieuwe schilderijen van Jean-Michel Basquiat. Explosies van kleur, tekst, tekens, papier, verf, tekeningen, krantenknipsels, fotokopieën. Vol geheimzinnige boodschappen, in een onweerstaanbare mix van fragmenten die als wrakhout van de straat bij elkaar geveegd lijken.

Flarden Afrikaanse beeldtaal, ver-

Japanse miljardair Yusaku Maezawa kocht in 2017 voor omgerekend 97 miljoen euro Basquiats *Untitled*

Voor jongeren is Basquiat een opwindende ontdekking die afstanden en culturen overbrugt

wijzingen naar (kunst)historie, jazz, literatuur, vrienden, films en straatleven. Allemaal met die duistere agressie die zo kenmerkend is voor het werk van 'The Radiant Child', zoals het tijdschrift *Artforum* hem in 1981 al beschrijft. Want ondanks zijn legendarische charme, zijn middenklasse-achtergrond (zijn vader was accountant) en het fenomenale succes bij de elite van New York, blijft 'ras' voor Basquiat het hoofdthema. Met een vader uit Haïti en een moeder uit Puerto Rico, in een Armani-pak of niet: een taxi zal nooit voor hem stoppen. Hij blijft een buitenstaander.

In 1984 is Basquiat 24 jaar en rijk. Hij heeft niet alleen al een heel leven achter de rug, maar ook al het interessantste deel van de snelste en meest tragische kunstenaarscarrière uit de twintigste eeuw. In 1981 en 1982, hoogtepunt-jaren voor zijn werk, maakt hij zo'n 250 doeken en 500 tekeningen. In 1985 staat Basquiat in verf-bespat donker pak op blote voeten in zijn atelier op een van de mooiste covers ooit van *The New York Times Magazine*, als boegbeeld

van het artikel *New Art, New Money*.

Maar terwijl bewonderaars stiekem snippers van de ateliervloer rapen om in te lijsten, en fans zijn vuilnis doorzoeken naar afgekeurd werk, gaat het schilderen moeizamer en worden zijn handelaren ongeduldig. Alle mogelijke drugs, vanaf zijn veertiende een vast element in zijn leven, slorpen alle gezondheid, tijd en energie op. Op 12 augustus 1988, anderhalf jaar na de dood van zijn idool Andy Warhol, overlijdt hij plotseling door een heroïne-overdosis. Hij is 27.

Na zijn dood wordt Jean-Michel al snel het symbool van de ongecontroleerde hebzucht van een boomende kunstmarkt die een groot talent naar de afgrond heeft geduwd. Een onwetend zwart kind, verslonden door een blanke

elite. Maar met recordprijzen in de nog meer boomende, nog meer op geld gerichte kunstmarkt van nu, raakt Basquiat nog steeds ook een rebelse snaar. En blijkt hij vooral voor jonge mensen een onverminderd opwindende ontdekking die culturen en afstanden overbrugt.

De veertigjarige Japanse miljardair Yusaku Maezawa, net als Basquiat

Links: Basquiat op het omslag van *The New York Times Magazine*, 1985

EXPOSITIE
Basquiat – The Artist and his New York Scene

SCHUNCK*
Glaspaleis, Heerlen,
2 februari tot en met 2 juni

nooit een school afgemaakt en eigenaar van online-mode-imperium Zozotown, kocht in 2017 voor 110 miljoen dollar Basquiats *Untitled* uit 1982. ('Ik dacht, ik ga ervoor.')

Een tentoonstelling in SCHUNCK* in Heerlen, *Basquiat – The Artist and his New York Scene*, brengt de complexiteit van Basquiats leven in New York

In zijn studio in New York, 25 juni 1982

Rechtsboven:
Kings of Egypt III (collectie Boijmans Van Beuningen)

tussen 1978 en 1982 dichterbij.

Eind jaren zeventig, begin jaren tachtig was New York een creatieve snelkookpan. Aan de rafelranden van Manhattan, in de Bronx en Brooklyn, woedde een oorlog tussen onroerend-goedeigenaren en overheid. Hele stadsdelen werden gevaarlijk en bijna onbewoonbaar, maar dit bracht legio mogelijkheden voor goedkope atelier-, expositie- en galerieruimtes. Jonge Afro-Amerikaanse waaghalzen kondigden een nieuwe generatie (graffiti)kunstenaars aan, met onherkenbaar volgespoten subwaytreinen die als kleurige monsters vol geheimzinnige boodschappen vanuit de Bronx Manhattan binnen denderden.

Basquiat, die zijn leven lang al tekent, en op zijn zestiende van huis weg liep, woont eind jaren zeventig in kraakpanden in de nieuwe kunstbuurt van Manhattan. Onder de naam SAMO bouwt hij een naam op als graffiti-kunstenaar, samen met zijn vriend Al Diaz. Hij zegt dan al vaak dat hij beroemd gaat worden.

In 1980 krijgt hij zijn eerste solo-

kans, in de legendarische, door kunstenaars georganiseerde *Times Square Show*. Daar is hij een van de meest opvallende namen – nu als Jean-Michel Basquiat.

De expositie in Heerlen put onder meer uit de verzameling objecten, tekeningen en foto's van Alexis Adler, met wie Basquiat in 1979 in haar appartement in East Village een tijdlang samenwoonde.

Deze New Yorkse collectie is in Heerlen aangevuld met werk van tijdgenoten als Keith Haring, Jenny Holzer en Nan Goldin, en met werk uit vroege tentoonstellingen van Basquiat in Nederland, zoals bij Galerie Delta in Rotterdam.

In Heerlen zien we een Basquiat die zonder veel andere middelen dan wat verf en tekenmaterialen, plus wat hij in Alexis Adlers appartement en op straat vindt, op zoek is naar een stijl van werken en een imago die aandacht trekken. Vindingrijk en humoristisch, met al heel wat kenmerken van zijn latere werk. En ook dan al met de overtuiging van zijn eigen kracht. ●

Museum Boijmans van Beuningen